

Verlag SWG imex GmbH

***Determinants of Innovation and Investment
Development of Multi-Branch Entrepreneurship,
Tourism and Hospitality Industry***

Monograph

Verlag SWG imex GmbH
Nuremberg, Germany,
2019

Verlag SWG imex GmbH

Determinants of Innovation and Investment Development of Multi-Branch Entrepreneurship, Tourism and Hospitality Industry

Recommended for publication by the Academic Council of the Cherkasy
Bohdan Khmelnytskyi National University
(protocol №5 dated 07.02.2019)

Science editor: *Doctor of Economic Sciences, Professor, V. M. Yatsenko*

Reviewers:

Doctor of Economics, Professor Vishnevskaya O.M.

Doctor of Economics, Professor Davydov H.M.

Doctor of Economics, Professor Sahatskiy M.P.

Determinants of Innovation and Investment Development of Multi-Branch Entrepreneurship, Tourism and Hospitality Industry : Collective monograph. / V. Yatsenko, S. Pasiaka, O. Yatsenko and others: [Ed. by Doctor of Economic Sciences, Prof. Yatsenko V.M.]. Nuremberg: Verlag SWG imex GmbH, Germany. 2019. 431 p.

ISBN 978-3-9819288-3-7

The authors believe that the specific scientific developments in the form of mechanisms, schemes, models, predictions will help to improve functioning of entrepreneurship development in the fields of economics, tourism, hotel and restaurant business.

The materials are submitted in the authors' edition, contain authors' views on the solution of the above problems and may have a controversial nature.

ISBN 978-3-9819288-3-7

© 2019 Copyright by Verlag
SWG imex GmbH

© 2019 V. Yatsenko, S. Pasiaka
& O. Yatsenko, etc.

РОЗДІЛ 6. ТРЕНДИ В ТУРИСТИЧНОМУ, ГОТЕЛЬНОМУ ТА РЕСТОРАННОМУ БІЗНЕСІ	298
6.1 Проблема енергосбереження в туристско-рекреаційній сфері	298
6.2 Сільський зелений туризм на вінниччині: стан та тенденції розвитку	307
6.3 Особливості розвитку ринку туристичних послуг у Полтавській області	318
6.4 Туризм у системі інклюзивної позашкільної освіти	329
6.5 <i>Industrial Tourism as New Trend in Tourism Business of Ukraine</i>	341
6.6 Мобільні додатки як складова Інтернет-технологій у туристичній діяльності України й світу	352
6.7 <i>Tourism Industry in Non-Urbanized Territories: Methodology and Practice</i>	361
6.8 Міжнародний туризм першої чверті XXI ст.: динаміка, тенденції, перспективи	372
6.9 Потенціал екологічного туризму в Черкаській області	384
6.10 Нові тренди в області ресторанної індустрії	391
6.11 Екологізація як інноваційний напрям розвитку готельної сфери	404
6.12 Тренди розвитку інновацій в готельному господарстві	413
БІБЛІОГРАФІЯ.....	425

7. Котельников В.Е. Почему отели становятся «зелеными». *Зеленый город*. 2014. №5. С.49-54.

8. Смотрелкин В. М. Энергоаудит и энергоэффективность. *Энергосбережение*. 2008. №6. С. 16-20.

9. Иванов В.В., Хан О.К. Управленческий учет для эффективного менеджмента. Москва: ИНФРА-М, 2009. 208 с.

6.2 Сільський зелений туризм на Вінниччині: стан та тенденції розвитку

Визначено сутність сільського зеленого туризму, окреслено його місце в забезпеченні сталого розвитку сільських територій. Зроблено екскурс в історію зародження сільського зеленого туризму у країнах Європи, дано оцінку сьогоденному його розвитку. Проаналізовано стан і тенденції розвитку сільського зеленого туризму на Вінниччині, визначено чинники, що на нього впливають, а також проблеми, що стоять на заваді його розвитку. Доведено пріоритетність зеленого туризму у піднесенні сільських територій, наголошено на необхідності поєднання зусиль влади, бізнесу, громадських активістів та наукової спільноти щодо активізації його розвитку заради відродження українського села, в тому числі на Вінниччині. Вказано, що найбільш дієвим механізмом реалізації визначеного завдання є створення туристичних кластерів. Позитивні наслідки, крім того, матимуть розробка нових туристичних маршрутів, орієнтованих на розміщення в сільській місцевості, реалізація інвестиційних проектів, інше.

Українське село, яке традиційно виконує поважну місію збереження традицій та звичаїв українського народу, його культурної самобутності та менталітету, в умовах триваючих в аграрній сфері соціально-економічних трансформацій та спричиненого ними загострення широкого спектру соціально-економічних проблем, сьогодні, як ніколи раніше, потребує віднайдення нових джерел та механізмів забезпечення економічного зростання, підвищення рівня життя населення, більшої його забезпеченості матеріальними та духовними благами. З огляду на брак державного фінансування та традиційно невелику зацікавленість бізнесових структур в інвестиціях у сільські території, неабияку роль у вирішенні наявних проблем спроможний відіграти зелений туризм, який не потребує великих капіталовкладень та більше орієнтується на самозайнятість, водночас туристично-рекреаційні ресурси, необхідні для його розвитку, в достатній мірі характерні більшості сіл та селищ України.

Притаманна усьому світу тенденція активізації розвитку природно-орієнтованого туризму, значно зумовлена процесами глобалізації та екологізації, впродовж останніх років все більш характерною стає і для України. Вже традиційно лідером сільського зеленого туризму в нашій державі є Карпатський регіон. Так, в Івано-Франківській, Чернівецькій, Львівській та Закарпатській областях з кожним роком все більша кількість господарюючих суб'єктів долучається до функціонування галузі, а її прибутковість зростає. За наявною інформацією, станом на тепер у кожній із чотирьох областей нараховується від 100 до 400 садиб, які приймають туристів. Окрім унікальних природних умов, розвитку сільського зеленого туризму в цій частині України значно сприяє близькість до кордону, а також участь у багатьох програмах міжнародного донорства, зокрема від фонду USAID. Так, ще в червні 1999 р. на території Львівської, Закарпатської, Чернівецької та Івано-Франківської областей стартував проект ЄС TACIS «Підтримка місцевого розвитку та туризму Карпатського регіону», головним напрямом якого був розвиток сільського туризму в гірських районах краю. У кожній з чотирьох областей вибрали «пілотні» райони – зразки для організації туристичної діяльності регіону в цілому, а також зразково-показові будинки, господарі яких займалися «зеленим» туризмом. І успіх не змусив довго на себе чекати: вже через 2,5 роки кількість відпочиваючих у Карпатах збільшилася в два рази, у стільки ж зріс і прибуток [1].

Серед чинників, які значно сприяють розвитку на Заході України сільського зеленого туризму, – краща, порівняно з іншими регіонами, взаємодія органів влади усіх рівнів, а також вміння (та бажання) власників садиб працювати в колективі. Впродовж кількох останніх років дедалі більшого поширення в селах Західної України зазнає кластеризація, яка передбачає об'єднання в одній моделі кількох самостійних господарств різної спеціалізації, налаштованих шляхом поєднання зусиль працювати на спільну користь. Показовим прикладом успішної кластеризації є етнографічно-екологічний кластер «Бойківські газди», 24 жовтня 2017 р. створений у Карпатському регіоні. Попри доволі короткий період діяльності, його учасникам вдалося досягти значних успіхів у створенні та промоції нового унікального туристичного продукту, який спрямований на розвиток краєзнавчо-етнографічного, екологічного та відпочинкового туризму на базі співпраці сільських садиб та міні-готелів, закладів харчування, виробників традиційної та екологічної продукції, самодіяльних фольклорних груп, природоохоронних та історико-охоронних установ.

Серед позитивних наслідків розвитку сільського зеленого туризму – відтворення трудового потенціалу в аграрній сфері, формування нових напрямів виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, розширення зайнятості та життєвого рівня сільського населення, розвиток культурної спадщини села, підтримка місцевих звичаїв та традицій. Останнє, зауважимо, у світлі прогресуючої космополітизації українських громадян, є надважливим завданням, і спрямованість сільського зеленого туризму на його виконання дозволяє говорити про нього не як про бізнес у чистому вигляді, а скоріше як про елемент філософії національної ідентичності. Розвиток сільського зеленого туризму сприяє збереженню селянства, як носія української ідентичності, культури і духовності, відкриває додаткові можливості для популяризації української культури, поширення знань та інформації про історичні, природні, етнографічні особливості України.

Як свідчить світова практика, середнє зростання сектору зеленого туризму становить 6% на рік, водночас питома вага «зелених подорожей» в сільську місцевість у світовому туристичному потоці перевищує 10% [2]. За оцінками ВТО, сільський зелений туризм входить до п'ятірки основних стратегічних напрямків розвитку туризму в світі до 2020 року.

Варто зазначити, що, в той час, як на державному рівні сільський зелений туризм розглядається як альтернатива розвитку сільських територій, в професійному туристичному бізнесі – як доволі прибутковий вид діяльності [3, с. 83]. Так, в країнах ЄС дохід, одержаний власником сільської зеленої садиби від одного ліжко-місця, еквівалентний річному доходу фермера від однієї корови. Крім того, за підрахунками експертів ЄБРР, облаштування в місті вихідця з сільської місцевості обходиться в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі. Порівняно з туризмом на урбанізованих територіях, зелений туризм, разом з тим, позначений у рази меншими прибутками, що ж стосується його спроможності відродити економіку села, зберегти його традиційні цінності та сільські громади, вона не викликає жодного сумніву. Так, сільський зелений туризм стимулює розвиток селянських господарств і місцевої інфраструктури, забезпечує селянам можливість збувати надлишки виробленої продукції, а відтак активізує місцевий ринок праці, позбавляючи населення необхідності їхати закордон на заробітки. Крім того, сільський зелений туризм підвищує культурний рівень мешканців села, формує екологічну свідомість населення, зберігає

етнокультурну самобутність нації, а також, з огляду на досить помірну вартість, дає змогу гарно відпочити громадянам з різними статками.

Як відомо, сільський зелений туризм як явище вперше був зафіксований у XVIII ст. у французьких і швейцарських Альпах. Тоді на найвищих альпійських піках почали з'являтися перші гостеві будиночки-шалє, в яких полюбляли розташовуватися експедиції британських туристів-природолюбів.

На новий виток сільський зелений туризм вийшов у повоєнний період: у той час понівечені війною європейські держави (Австрія, Франція, Німеччина, Італія, ін.), не маючи можливості надати фінансову допомогу кожному домогосподарству, почали звільняти господарів осель від сплати податків при наданні послуг гостинності. Неоподатковані доходи сільського населення з часом перетворилися на потужний стимул для розвитку суміжних галузей економіки, і вже вони стали об'єктом оподаткування (хоча й на пільговим умовах).

У 1950-х рр. сільський зелений туризм поширився у французькій провінції Ельзас. У той час справи у місцевих фермерів йшли вкрай погано: через неврожай та важку економічну ситуацію багато з них стали банкрутами, відтак почали покидати село та переселятися до міста. Аби хоч якось виправити ситуацію, уряд підтримав ідею створення на фермах умов для відпочинку туристів, і вже через два десятиліття французька глибинка перетворилася на шанований туристами регіон, популярність якого невпинно зростала, а відпочинок на селі – у звичну справу.

Чималу роль у розвитку сільського зеленого туризму відіграв агробізнес, який впродовж кількох останніх десятиліть суттєво витіснив фермерство. Так, сільське господарство поступово перестало бути найважливішою формою використання землі і діяльності сільської громади, а йому на зміну прийшло альтернативне використання сільськогосподарських угідь, в тому числі шляхом організації відпочинку на лоні природи. У 1970-х рр. зелений туризм у країнах Європи отримав самостійний статус. У наш час, за наявною інформацією, близько 35% мешканців міст в Європейському Союзі віддають перевагу відпустці в сільській місцевості (в Голландії цей показник фіксується на рівні 49%).

Розвиток сільського зеленого туризму в Україні позначений трьома етапами:

– перший етап, що мав місце напр. XIX – в сер. XX ст., був позначений відпочинком та творчою працею заможних городян у знайомих їм селян, у приватних садибах та маєтках. На цьому етапі цей вид діяльності ще не розглядався як туризм і не був організованим;

– другий етап тривав протягом 1960–1990-х рр. і був характерний становленням приватних форм сільського зеленого туризму, серед яких – відпочинок в орендованих туристами кімнатах (квартирах) на гірських курортах або в Криму, часто спричинений відсутністю вільних місць у пансіонатах чи санаторіях. Йшлося здебільшого про відпочинок у курортній місцевості, але випадків, коли відпочиваючі зупинялися у сільських оселях, також було чимало;

– третій етап розпочався у 1990-х рр. і триває досі. Йому характерне становлення правових форм сільського зеленого туризму, значно пов'язане з заснуванням Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні та активною її діяльністю [4].

Станом на тепер Україна, на жаль, не може похизуватися статистикою, притаманною державам ЄС. Разом з тим, попит на відпочинок у сільській місцевості демонструє все більш обнадійливу динаміку, і в найближчому майбутньому, переконана авторка цієї праці, вона зберігатиметься. Перш за все, дається взнаки спричинена подіями на Сході України активізація національної свідомості українських громадян. По-друге, відпочинок на лоні сільської природи є значно дешевшим, ніж курорти у тій же Туреччині чи Єгипті, що так полюбилися багатьом українцям. І, нарешті, – по-третє, зростає обізнаність сільського населення в організації зеленого туризму, безпосереднім свідченням чого є збільшення кількості зелених садиб, зростання самозайнятості. Попри те, що офіційна статистика щодо споживачів послуг сільського зеленого туризму в Україні відсутня, збільшення впродовж кількох останніх років чисельності внутрішніх туристів (з 322 746 осіб у 2014 р. до 476 967 осіб у 2017 р.), а також іноземних туристів, які відвідали Україну (з 12 711 507 осіб у 2014 р. до 14 229 642 осіб у 2017 р.) [5], дозволяє робити відповідні висновки.

У відповідь на зростаючий суспільний запит науковий доробок за тематикою невинно поповнюється фаховими дослідженнями, помітне місце серед яких займають розвідки В. Бирковича, М. Габи, А. Івашиної, А. Кальніченко, С. Кравцова, І. Криховецького, С. Собуцького, О. Табенської, ін. Прикметно, що в той час, як можливості, які приховує в собі зелений туризм для розвитку сільських територій, не викликають у фахівців жодних сумнівів, окремі аспекти його сутності та принципів розвитку продовжують залишатися дискусійними. У поєднанні з відсутністю належного правового забезпечення сільського зеленого туризму та незбалансованим механізмом його державного регулювання продовження наукових пошуків залишається на часі.

Метою даної публікації є з'ясування місця і ролі сільського зеленого туризму в забезпеченні сталого розвитку територій, аналіз стану та тенденцій його розвитку на Вінниччині, окреслення факторів, що на нього впливають, визначають перспективи на найближче майбутнє. Виходячи з того, що станом на 01.01.2018 р. 769,5 млн осіб (48,8%) [6] населення області проживало в селі, а також з огляду на вкрай обмежені можливості для працевлаштування у сільській місцевості, дослідження аспектів теми є, безсумнівно, на часі.

Існування у науковій фаховій літературі великої кількості неоднозначних, часто контрверсійних трактувань змісту поняття «сільський зелений туризм», зумовлює необхідність пропонування власного його розуміння. З урахуванням підходу ГО «Спілка сільського зеленого туризму України» [7], яка була першою з тих, хто визначився зі змістом поняття, в розумінні авторки цієї праці сільський зелений туризм є різновидом туризму, який полягає у стаціонарному відпочинку в сільській місцевості та основним своїм акцентом має збереження і відновлення природи.

Дещо синтетичний за своєю сутністю, сільський зелений туризм тісно переплітається з агротуризмом та екотуризмом, проте не є тотожним жодному з них. Так, сільський зелений туризм є поняттям значно ширшим, ніж агротуризм, пов'язаний з активним залученням туристів до традиційних форм господарювання на селі (збір винограду, сіна, добування меду, догляд за худобою тощо), та нетотожним екотуризму, який передбачає відпочинок туристів на територіях з очевидною природничою цінністю (наприклад, національні та ландшафтні парки) – так званих «первинних об'єктах природи». Об'єктом сільського зеленого туризму є ландшафти, тобто змінені в процесі господарської діяльності людиною території – «вторинні об'єкти природи».

Сільський зелений туризм, крім того, передбачає відпочинок у сільській місцевості з використанням належно облаштованих приватних садиб чи інших закладів розміщення. Обов'язковою його ознакою є проведення вільного часу в сільському середовищі, якому притаманна відповідна забудова, побут, мальовничий ландшафт, туристичні заняття у вигляді пішохідних і кінних прогулянок, спортивних та оздоровчих подорожей (у т. ч. полювання і рибальство) серед живої зеленої природи села [8, с. 13]. Орієнтований на збереження слабкої рівноваги дикої природи, сільський зелений туризм передбачає поєднання мінімального впливу туристів на довкілля та повагу до місцевих культурних традицій.

Як свідчить аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Вінниччини, для розвитку сільського зеленого туризму в регіоні наявними є всі умови та екскурсійні можливості, а саме: природна та історико-культурна спадщина, парки, заказники та пам'ятки природи, місця поширення народних ремесел, садиби зеленого туризму. Станом на 01.06.2017 року послуги сільського зеленого туризму у Вінницькій області надавали близько сорока сільських садиб. Вони пропонували комфортне проживання, сімейний відпочинок, народну традиційну кухню, екологічно чисті продукти харчування, цікаве дозвілля. Серед них – 2 садиби, які мали третю (найвищу) категорію, 7 садиб базової категорії. Принагідно відзначимо, що категоризація сільських садиб здійснюється Спілкою сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні в рамках програми «Українська гостинна садиба» (ukrainian guest house) та є справою добровільною. Для господарів категоризація визначає певні критерії щодо рівня якості послуг, водночас для туристів, які збираються у поїздку, допомагає дізнатися, на що саме їм очікувати. Згідно програми, розрізняють чотири категорії садиб: базова категорія – садиба відповідає мінімальним вимогам щодо місць розміщення туристів; I категорія – садиба відповідає встановленим вимогам оснащення території, паркування автотранспорту, мінімальних площ кімнат та санітарно-технічних приміщень; II категорія – садиба відповідає вимогам I категорії та включає наявність світлової вивіски, окремого входу для гостей, дитячого майданчику, мережі Інтернет; III категорія – садиба відповідає вимогам II категорії та додатково включає наявність басейну, гаражу, телевізору та холодильнику у кожній кімнаті, використання в інтер'єрі натуральних матеріалів, цілодобове гаряче та холодне водопостачання. Свідченням категорії садиби, окрім напису та графічного символу, є квітка мальви: одна – дві – три, якщо йдеться про I – II – III категорії відповідно та жодної квітки, якщо садиба не має жодної категорії. Право користування знаком та сам знак надається садибі ГО «Спілка сприяння сільському зеленому туризму в Україні».

В Україні, крім того, впроваджена система екологічного маркування агросадиб знаком «Зелена садиба», яка є членом Європейської федерації сільського та фермерського туризму «EUROGITES». Наявність відповідного маркування, аналогічно категорії, надає перспективні можливості формування позитивного іміджу та ідентифікації садиби як екологічно чистого об'єкту зеленого туризму.

Найбільша кількість агросадиб на Вінниччині розташована у Барському, Вінницькому, Бершадському, Могилів-Подільському та Немирівському районах. Найбільш знаною серед них є мережа садиб «Родинне гніздо» (с. Канава Тиврівського р-ну, с. Губник Гайсинського р-ну, с. Гармаки Барського р-ну) [9]. Господарі садиб подбали про те, щоб туристи отримали масу вражень, а також незабутній колоритний відпочинок в українському стилі та дійсно запам'ятали його надовго. Туристам на вибір пропонується проживання в комфортабельних номерах зі всіма зручностями чи повне занурення в атмосферу оригінального українського побуту і відпочинку в оригінальних будинках з глини – «хатах-мазанках», відомих приємною прохолодою, українським етнічним інтер'єром і настроєм. До послуг відпочиваючих, крім того, – харчування екологічно чистими продуктами, походи за ягодами та грибами, участь у народних обрядах та святах, катання на човнах та конях, участь у сезонних сільськогосподарських роботах, а також знайомство з місцевими народними майстрами та продукцією місцевого промислу, можливість навчитись майструвати своїми руками, поспілкуватися з місцевими знахарками та їх премудростями тощо. Не менш відомими у регіоні є агросадиба «Ніка» (м. Бар; господиня агросадиби Бас В.); агросадиби Бібікової Г. та Мазуренко К. (м. Ладижин); агросадиба Маковій В. (м. Могилів-Подільський) та агросадиба Антонюк Г. «Затишок» (в цьому ж районі); агросадиба Городянської О. (м. Могилів-Подільський). Користуються популярністю Кам'янецька садиба «Ненькина колиска», гостинна садиба «Медова заводь».

Важливим осередком розвитку сільського зеленого туризму є Державний історико-культурний заповідник «Буша» (с. Буша, Ямпільський р-н). Майже третину помешкань с. Буші придбано містянами для літнього відпочинку, водночас близько 10-ти садиб села постійно приймають туристів, а їх потік до заповідника, як відомо, впродовж останніх п'яти років збільшився у декілька разів [10]. У с. Оксанівка туристам вже встиг полюбитися туристичний маршрут, який стежкою веде до скельного храму. Чимало шанувальників відпочинку на лоні природи щорічно відвідують мистецький пленер каменотесів «Подільський оберіг» (с. Пороги), мистецький фестиваль вишивальниць «Мамину сорочку пригорну до серця» (с. Клембівка).

Користуються попитом туристичні принади на території Барського району. Окрім багатой історико-культурної спадщини (у м. Бар – це залишки заснованої Б. Сфорц кам'яної фортеці, монастир кармелітів, костел Св. Анни, в с. Киянівка – цілюще джерело Бровар, в с. Митки – палац адмірала Чихачова, в с. Кузьминці – церква Св.

Апостола Іоанна Богослова, в с. Верхівка – палац та парк Михальських-Бібікових, ін.), увагу відпочиваючих привертають різноманітні природні ландшафти (ліси, озера, пагорби, каньйони, річечки, живі джерела) та численні мистецькі заходи, найвідомішими серед яких є фестиваль-ярмарок «Подільські смаки» (с. Гайове), програма «Гадання в ніч на Андрія» (с. Лука-Барська), фестиваль «Як на Івана, на Купала» (с. Терешки). У 2017 р. у м. Бар було започатковано Міжнародний фестиваль-ярмарок «APPLE BAR», який зазнав свого продовження в 2018 р. і, попри нетривалу історію, вже отримав чимало шанувальників. Проведення фестивалів, зауважимо, неабияк зацікавлює туристів до сільського відпочинку, але для того, аби такий інтерес з часом не зник, фестивалі мають бути регулярними та проходити по кілька разів на рік.

У цілому, в аспекті розвитку сільського зеленого туризму найбільш активними на сьогодні є Барський, Вінницький, Гайсинський, Немирівський, Могилів-Подільський, Ямпільський, Жмеринський, Муровано-Куриловецький, Піщанський, Хмільницький, Бершадський, Літинський та Калинівський райони області. Сумарно їх питома вага становить 62%.

Ініціатором програм розвитку туристичної сфери в Україні, в тому числі сільського зеленого туризму, є Департамент туризму та курортів Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Функціонуванням сільського зеленого туризму в регіоні опікується Департамент міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОДА. У рамках виконання плану заходів на 2018 р. Програми розвитку туризму у Вінницькій області на 2017-2020 рр. спільно з ГО «Громадський простір 2.0» 3 липня 2018 р. на базі садиби «Катерина» (с. Ільківка Вінницького р-ну) ним було проведено семінар на тему: «Проблеми та перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні». З визначеною систематичністю у районних центрах зайнятості проводяться семінари на тему: «Розвиток зеленого туризму на Поділлі». Упродовж 2015-2016 рр. у рамках реалізації грантової угоди між Вінницькою районною радою та Європейською комісією виконувався проект «Туризм – запорука динамічного соціально-економічного розвитку сільських громад», головною метою якого було створення сприятливих умов для розвитку економічного потенціалу Вінницького району шляхом відродження туристичної зони, покликаної стимулювати розвиток малого і середнього бізнесу, включаючи екотуризм. Одним із підсумків реалізації проекту, загальна вартість якого склала 289,8 тис євро, стала реконструкція палацу Грохольських-Можайських (сmt Вороновиця Вінницького р-ну), який

є пам'яткою національного значення (XVIII ст.) [11]. У рамках реалізації грантової програми ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку України» на Вінниччині також було реалізовано проєкт «Розвиток велотуризму в Липовецькому районі», загальною вартістю 210,7 тис. євро.

Провадить свою діяльність Вінницький обласний осередок «Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні», основними напрямками діяльності якого є проведення семінарів та тренінгів з розвитку сільського зеленого туризму та розвитку сільських територій для сільських голів, селян та спеціалістів по туризму, постійні консультації для членів організації щодо впровадження послуг сільського зеленого туризму, організація спільної реклами господарів гостинних садиб, організація та проведення сільських фестивалів, написання соціальних проєктів з розвитку сільських територій до українських та міжнародних фондів [12].

Та, як свідчить аналіз туристично-рекреаційного потенціалу регіону та рівня розвитку сільського зеленого туризму, його використання є далеко не повним. На заваді – низка проблем, які умовно можуть бути згруповані та зведені до наступного:

- відсутність належної нормативно-правової бази та інституційного забезпечення розвитку сільського зеленого туризму;

- відсутність фінансової підтримки з боку держави, високі ставки за кредитами;

- відсутність механізму страхування ризиків при організації та наданні послуг сільського зеленого туризму;

- брак інформованості мешканців сільської місцевості про можливості розвитку зеленого туризму, а також потенційних споживачів – про наявну у регіоні пропозицію;

- відсутність кваліфікованих кадрів для організації на селі зеленого туризму;

  - зanedбаність більшості історико-культурних пам'яток;

  - низький рівень розвитку об'єктів туристичної інфраструктури.

Принадгдно відзначимо, що, попри колосальний потенціал, який для розвитку традиційно депресивного українського села приховує в собі зелений туризм, перші кроки на шляху нормативно-правового забезпечення його функціонування були зроблені лише в травні 2017 р. Так, згідно змін, внесених до Закону України «Про особисте селянське господарство», було розмежовано підприємницьку та не підприємницьку діяльність у галузі туристичної діяльності, що проводиться в сільській місцевості, а також визначено зміст сільського зеленого туризму як добровільного надання за плату або безоплатно

послуги у сфері сільського зеленого туризму, а саме – послуги з розміщення (проживання) не більше, ніж на 10 місць, харчування, а також організації дозвілля та інших заходів, пов'язаних із використанням майна особистого селянського господарства, місцевими звичаями і традиціями гостинності. Надання таких послуг, згідно чинного законодавства, не вважається підприємницькою діяльністю та не потребує реєстрації господарюючого суб'єкта приватним підприємцем. Сприяння особистим селянським господарствам в організації діяльності в сфері сільського зеленого туризму покладено на виконавчу владу та органи місцевого самоврядування [13].

За умови поєднання зусиль усіх зацікавлених сторін (держави, органів місцевого самоврядування, закладів культури та відпочинку, громадських організацій, власників агросадиб), а також сприятливої державної політики сільський зелений туризм на Вінниччині, безперечно, спроможний вийти на новий виток розвитку та зробити значний внесок у справу відродження українського села.

Перспективними напрямками розвитку сільського туризму в регіоні, на наше переконання, є розробка нових туристичних маршрутів, орієнтованих на розміщення в сільській місцевості, реалізація інвестиційних проєктів, а також створення туристичних кластерів. В Україні, зауважимо, влітку 2018 р. експерти ініціювали створення спільної платформи «Туристичні кластери 300+», метою якої є створення впродовж найближчих трьох років 300 туристичних кластерів, покликаних забезпечити регіонам економічний та соціокультурний розвиток [14].

Каталізатором позитивних зрушень, безперечно, має стати політика сприяння держави, перш за все в аспекті нормативно-правового забезпечення функціонування сільських зелених садиб (зареєстрований 12.04.2007 р. у ВРУ проєкт Закону України «Про сільський зелений туризм» досі чекає на своє обговорення) та фінансової підтримки, як це має місце в державах Європейського Союзу, частиною якого Україна прагне стати.

Література

1. Як ЄС допомагає розвивати «зелений» туризм в Україні. URL: <https://ukranews.com/ua/publication/817-yak-yes-dopomagaye-rozvyvaty-zelenyy-turyzm-v-ukraini>
2. Михайлюк О.Л. Перспективи розвитку сільського (зеленого) туризму в Одеській області. *Науковий вісник ОНУВ*. 2013. № 2(81). С. 132–140. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/myhaljuk3.htm

3. Литвин І.О., Нек М.О. Проблеми і перспективи розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. *Регіональна економіка*. 2013. № 2. С. 81–88.
4. Кифяк В.Ф. Організація туризму : навч. посібник. Чернівці : Книги-XXI, 2008. 344 с
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>
7. Офіційний сайт Спілки сільського зеленого туризму України. URL: <https://www.greentour.com.ua/>
8. Бондаренко В. Сільський зелений туризм Вінниччини: проблеми та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 40. Ч. 1. С. 12–19.
9. Офіційний сайт мережі садіб «Родинне гніздо». URL: <http://www.zeleniyturizm.com.ua/ua/index/>
10. Їдемо відпочивати до села. Карта садіб зеленого туризму. URL: <https://vn.20minut.ua/Podorozhi/yidemo-vidpochivati-do-sela-karta-sadib-zelenogo-turizmu-10624555.html>
11. Програма розвитку туризму у Вінницькій області на 2017–2020 роки. URL: <https://vinrada.gov.ua/upload/files/progr/380.pdf>
12. На Вінниччині відкрили інформаційний центр розвитку туризму. URL: <https://www.myvin.com.ua/ua/news/region/37268.html>
13. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про особисте селянське господарство» щодо розвитку сільського зеленого туризму : Постанова Верховної Ради України від 23.05.2017 № 2062-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2062-19>
14. Експерти ініціюють створення в Україні мережі туристичних кластерів. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/2514795-eksperti-iniciuut-stvorennia-v-ukraini-merezi-turistichnih-klasteriv.html>

6.3 Особливості розвитку ринку туристичних послуг у Полтавській області

Сьогодні туризм є однією з найбільш динамічних галузей світової економіки. За даними ЮНВТО міжнародний туристичний потік збільшився на 7% та досяг у 2017 р. 1 323 млн туристів. Частка туризму у світовому ВВП, з урахуванням непрямого ефекту, складає близько 10%, а на міжнародний туризм припадає 6% загального обсягу світового експорту та близько 30% світового експорту послуг. Кожне 11 робоче місце у світі відноситься до сфери туризму. За оцінкою

Verlag SWG imex GmbH

SCIENTIFIC PUBLICATION

**Determinants of Innovation and Investment
Development of Multi-Branch Entrepreneurship, Tourism
and Hospitality Industry**

Monograph

*edited by Doctor of Economic Sciences, Professor,
V. M. Yatsenko*

Format 60x84/16. Offset paper.
Convent. prin. sheet 6,61. Printing run 300 copies
Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2019

Verlag SWG imex GmbH
Bärenschanzstr, 75
Nürnberg, Deutschland,
E-Mail: swgimexgmbh@gmail.com

ISBN 978-3-9819288-3-7